

Rapport over Letlandrejsen 30. Maj til 5. Juni 2005.

Vi ankom til lufthavnen i Riga kl: ca. 13.00.

Her blev vi modtaget af Livija med chauffør Jan.

Efter en meget lang – lang køretur i en magelig og næsten ny bil - (hvilket betød, at vi ind i mellem fik et lille nik) ankom vi til **Preili** ved 16-tiden. Man kørte os straks til hotellet, hvor vi blev modtaget af **Uldis Eglitis**, som viste os op til værelserne, der blev besigtiget og godkendt. Efter en mindre ommøblering indtog vi dem med vores bagage. Vi fik to enkelt værelser henholdsvis nr. 1 og nr. 12. Vi havde derefter ca. 1 time til vores egen rådighed, før vi igen blev afhentet kl: 17.20, og kørt til en restaurant ved navn "Vilku Krugs" i typisk lettisk bondestil med blandt andet en bro over en kunstig bæk i indgangspartiet og nye møbler i en svulmende bondestil.

Her var både Aina Pastore (socialchef) og Juta Fedajeva mødt op, foruden Livia og Uldis, som hentede os ved hotellet. Vi fik en udmærket middag med et stort stykke varmt tun med tilbehør og en dessertis med ananas- og appelsinstykker samt sukkerristede vindruer. Under middagen havde vi en god samtale om forholdene i Preili distrikt og om de artikler, som vi sender derover. De anførte, at tøjet var af god kvalitet, hvilket sikkert skyldes sorteringen i genbrugsbutikkerne. Der blev udtrykt stor glæde over de ting, som de havde modtaget. De ønskede gerne mere af samme slags, - ja, de ønskede stort set alt!!!! – trods vore spørgsmål om nærmere detaljer. De destruerede aldrig noget – man var alle steder dygtige til at reparere eventuelle defekte sager.

De ønskede meget gerne cykler og udvendig maling, ligesom der altid var brug for tøj og fodtøj. En speciel ting blev nævnt nemlig urtepotteskjulere.

Efter middagen skiltes vi fra Aina og Juta, og Livia og Uldis førte os derefter sammen med en professionel guide på en byrundtur. Vi besøgte flere slotte og et kapel samt noget helt specielt – et hesteslot – hvilket skyldtes hertugernes særlige interesse for disse dyr. Afslutningen på denne del var at guiden sang en lettisk sang for os. Denne del af turen foregik i et stort park anlæg og vi var desværre en del generet af store myg i hundrede vis. Vi blev også vist et mindesmærke for faldne russiske soldater i den 2. verdenskrig. Datoen den 9. maj fejredes tidligere men ikke mere.

Den 31. maj.

Vi spiste morgenmad – efter vores mening lidt sent – idet vi blev afhentet kl. 09.00 på hotellet - - det vil sige klokken blev 09.20, inden vi nåede frem til cafeen på distriktshospitalet. Vi aftalte derfor, at det næste dag kunne blive ændret til kl: 08.30 – samme sted. Uldis Eglitis var med os fra starten ved hotellet.

Efter morgenmaden var bilen klar sammen med Livija og Juta Fedajeva, og vi kørte ud til **Aglona** hospitalet, hvor vi mødte lederen, lægen **Vadim Krimans**, som viste os rundt på hospitalet og vi kunne undervejs genkende flere af os sendte ting og sager. Vi talte med kunstmaleren, **Edvards Rimsa**, med de svært misdannede hænder og fødder og med psoriasis over hele kroppen, som forærede os en bog om sine billeder. Han ville gerne lave en udstilling i Danmark, dersom der kunne findes et sted og nogle midler. Siden det sidste besøg Knud Olav havde været på her, var der kommet et udsagningsanlæg , som havde været meget påkrævet. Blandt andet på grund af de mange mennesker, der var samlet i stuerne. Knud Olav diskuterede anlæggets anvendelsesmuligheder med lederen. På en af stuerne sang en gammel dame lettiske sange for os. Stedet kunne efter vores vurdering betegnes som "topleveret" og manglede derfor kun få ting, blandt andet medicinske stående eller hængende men med **lås**, en eller to sofaer og klædeskabe til sengelinned, håndklæder og lignende. Krykker til støtte under armhulerne var meget efterspurgt. Men man kunne dog også bruge alm. armkrykker. Da vi forlod hospitalet, var der lige sket et færdsselskald uden for.

Derefter kørte vi til ældrehjemmet "**Salinieki**". Her var forholdene muligvis blevet lidt bedre på nogle punkter (KOK), men stadigvæk fire personer på ca. 30 m2. og mindre.

Her manglede man sengeborde (10), sengelinned, sygebåre, bedre møbler (lænestole og sofaer men også skabe af en hver art og kørestole. Her spiste vi også en udmærket frokost.

Herefter besøgte vi 3 familier de kaldte dem for "riskfamilies" .

Den første hed Buka Dace. Her var moderen alene med fire børn (2-7 år). Familien havde ingen indtægter, idet faderen var i fængsel. Han havde fået et års fængsel, fordi han havde fældet og solgt træ fra sin egen skov, men havde "glemt" at søge om tilladelse til det. Der var egentlig her tale om en "dårlig dom" eller usmart, da samfundet på den måde havde fjernet familiens eksistensmuligheder og mandens ophold i fængslet også kostede samfundet penge.

Den næste hed Mazwie Ausma. Manden var død og moderen havde ingen arbejde, men en børne flok på tre.

Den tredje familie hed Mazwie Iveta Sergejs. Begge forældre var arbejdsløse og de havde fem børn.

De to sidste familier boede begge under meget elendige forhold. Noget kunne måske gøres med nogle få materialer og et par håndværkere, en tømrer, murer og maler, bare det sidste - noget maling i nogle lyse farver. Især køkkenet var fuldstændigt mørkt for ikke at sige **sort**.

Det sidste punkt på programmet denne dag var et besøg på Preili Distrikthospital, hvilket blev lidt af en skuffelse især for Knud Olav idet vi ikke mødte cheflægen, men kun hans souchef Gita. Gita viste os rundt til blandt andet børneafdelingen og fødeafdelingen. Her var puslebordet installeret og her oplevede Knud Olav en overraskelse, idet han mødte Martha Veita, som han hilste meget hjerteligt på. Vi fik at vide, at de stadigvæk kunne bruge madrasser. Derefter besøgte vi lageret og så der en stor del af de sager, som var med i den sidste sending. Dette var endnu ikke uddelt, men de havde jo også først modtaget dette for få uger siden. Efter et kort soignerings besøg på hotelværelserne spiste vi en fornem afsked middag sammen med dem alle fire.

Den 1. juni.

Om aftenen havde vi aftalt med vore værter, at de ville forsøge at få cheflægen på hospitalet til at mødes med os i cafeen, hvor vi skulle spise vores morgenmad. Det lykkedes heldigvis, for Knud Olav ville meget gerne sikre sig, at man og især lægen var orienteret grundig om kopimaskinen. Det viste sig dog til stor beroligelse for Knud Olav, at dels lægen selv kendte til maskinens anvendelse, men endnu bedre, at hospitalet i sådanne situationer kan trække på ekspertise fra et firma.

Efter morgenmads mødet gik vi til hotellet sammen med både Uldis og Livija. Vi hentede vores bagage og tog afsked med Uldis, hvorimod Livija kørte med os til **Livani**. Lige først for i byen - desværre tæt på jernbanen - skulle vi bo på velnok byens bedste hotel. En del af hotellet var under reovering, så der var ikke ret mange gæster. Vi fik hver et dejligt værelse. Ved udpakningen af vore bagage opdagede vi, at vi havde glemt at aflevere stolebensdupper i Preili, så Knud Olav skyndte sig at ringe Livija op på mobilen, og fik hende til at vende tilbage til Livani, hvor hun så fik dupperne udleveret.

Umiddelbart herefter fulgtes vi med **Elizabete Zeimote** til rådhuset, hvor vi mødtes med afdelingslederen for socialforvaltningen og en udmærket kvindelig tolk, som det senere skulle vise sig ikke skulle være med os på turen rundt i kommunen. Vi blev i stedet for ledsaget af manden til den oprindelige valgte tolk, som var blevet syg. Det var ikke det optimale, men vi klarede os nogenlunde igennem med ham som tolk. Planen var, at vi skulle se et social dagcenter og et center for børn, som senere skulle udvides til også at have familien (ofte med store alkoholproblemer) med i op til et halvt år. Man havde nogle projekter under udvikling i samarbejde med Jekabpils. Med hensyn til hjælpemidler blev det fremhævet, at nogen ting er dyrere end andre, men det hjælper alt sammen på budgetterne. Meldingen fra forvaltningen var, at de fleste handicap hjælpemidler havde man nok af, dog kunne man stadig bruge kørestole til voksne.

Det skulle vise sig at være lidt anderledes, da vi besøgte afdelingen på hospitalet i Livani. Vi så først et hospice, som var helt ny istandsat. Malet i lyse farver og meget rent og pænt gode senge og mange af sengebordene fra os var i brug her. Derefter så vi et socialcenter/plejehjem (social care department) med meget dårlige patienter. Ved samtalen med lægerne på disse afdelinger fik vi at vide, at bleer til voksne, krykker til støtte på underarmen og især krykker til støtte i armhulerne var et stort ønske. Det samme var ledbeskyttere af forskellig art, en slags ledskinner.

Derefter gik vi over gaden til Jaunsilavas kindergarten. Her havde Knud Olav været før og der var ikke så meget at se, da børnene havde ferie. Man ønskede sig gerne telte og forskellige skumgummi typer. Så blev

vi kørt til "Young and Youth center", hvor vi så nogle meget velegnede lokaler både med skole og børnehaverum samt fælleslokaler af forskellig art blandt andet et splinter nyt skolekøkken indrettet med fuldt moderne udstyr (fuldt på højde med tilsvarende lokaler herhjemme). Med tilgang af efterhånden flere elever skulle skolen rumme op til og med 6. Klasse. Der var på nuværende tidspunkt 10 elever, alle fra såkaldte "riskfamilies".

Vi kørte tilbage til hotellet, hvor vi spiste en hurtig frokost sammen med tolken. Så blev vi hentet for at blive kørt rundt til fire forskellige meget fattige familier (ikke riskfamilies - hvilket ville sige familier med flere problemer på engang, alkohol, vold, arbejdsløshed, skiftevis en far og ikke en far, sygdom på grund af de dårlige omstændigheder). Familierne fungerede nogenlunde normalt, blot var familiens økonomi i en elendig forfatning. Ofte var det enlige mødre med forskellige fædre til deres børn. Her var stort behov for al slags køkkenudstyr, møbler af en hver art samt materialer til istandsætning af lejlighederne og ikke at forglemme tøj og atter tøj (både børn og voksne gik i dårlige og frygteligt beskidte beklædningsdele).

Nu blev programmet fremrykket idet besøgene ikke havde taget den planlagte tid. Vi fik lidt fritid, som vi anvendte til at slappe af på værelset og vi gjorde os i stand til det, som i programmet hed "Velkomstmiddag" blandt andet sammen med Marika Rudzite samt andre fra Livani municipality. Det viste sig, at vi blev mødt af tolken (den knap så gode) og så havde vi en lille time til at spise et måltid. Midt under måltidet ankom en bil for at hente os , den måtte så vente, selv om vi skyndte os.

Vi skulle nu på besøg på "**Latgale Art And Craft Center**" og her var vi så sammen med Elisabete Zeimote, men ingen fra "municipality" hvilket skuffede især Knud Olav. Centret var en slags arbejdende museum, hvor man blandt andet fremstillede forskellige brugsgenstande efter gamle traditioner. Især var vi interesserede i væveriet, hvor den væv, som vi havde sendt der over, befandt sig i fuld produktion, (det drejede sig om væven, som Tage og Kirsten havde formidlet) sammen med fire/ fem andre væve af varierende størrelse. Derefter blev vi sammen med de aktive vævere og andet tilstede værende personale inviteret på kaffe, te, vin, smørbrød og kager i den helt store stil. Museet befandt sig i en helt ny og moderne bygning med en fantastisk udsigt til de to floder Dubna og Daugava. Vores appetit var ikke særlig stor lige ovenpå vores "velkomstmiddag med tolk". Vi blev kørt hjem til hotellet, hvor Knud Olav og jeg kort gennemdrøftede dagens begivenheder.

Den 2. juni.

Efter morgenmaden pakkede vi vores bagage og blev på parkeringspladsen mødt af Elisabete Zeimote og en dame fra Marika Rudzites afdeling. Sikkert fordi Knud Olav slet ikke som lovet fik lejlighed til at hilse på Marika Rudzite. Samme dame ville gerne ledsage os til mødestedet med folkene fra **Ilūkste**, men vi skønnede, at vi jo egentlig ikke havde behov for at ulejlige hende med denne køretur. Så vi kørte af sted med chaufføren alene. Efter nogen ventetid kom bilen fra Ilūkste, med Skaidrite Davne fra Røde Kors og tolken Iveta, og vi fik bagagen og os selv anbragt i bilen, hvorefter det i strygende fart gik af sted til en ny indrettet skole, hvor vi blev modtaget med blomsterbuketter afleveret til os hver især af en elev samt af forstanderen med to kvindelige lærere. Efter en kort rundgang, som vi selv ønskede så kort som mulig, idet det ikke var her "vore ting" var havnet. Derimod ønskede vi en drøftelse om skolens virke. Vi kom ind i et mødelokale, hvor vi blev beværtet med kaffe og te samt dejlig smørbrød.

Bygningen, som rummede skolen, havde tidligere været et hotel. Man havde børnene fra 1. – 9. klasse. De ældste elever var 15-16 år og der var i alt 96 elever. Skolens elever kunne opvise meget fine resultater blandt andet indenfor sang, dans og kunstneriske fag og derfor havde man modtaget meget gode tilskud til arbejdet. Pengene kom fra nationalt regi og var politisk bevilliget mest til investeringer i bygningen og dens vedligeholdelse. Skolen har et årligt budget på 200.000 Lat. Det koster 21 Lat. pr. elev pr. mdr. og skolebøgerne koster 3 - 4 Lat. pr. bog. Der er stor kontrast mellem skolens udstyr og det som hjemmene kan præstere. Vores hjælp er meget velkommen på grund af familiernes lave indkomst.

Nicgale kommune har ca. 1000 indb., og der er registeret ca. 25 familier. Heraf er der 5 såkaldte riskfamilies. Vi besøgte derefter 2 af disse familier (ikke riskf.). Deres hjem var nedbrændte og familierne var genhuset i lejligheder, som kommunen stillede til rådighed. Familierne manglede stort set nye ting eller rimelige ting på alle områder i køkken og i stuer. Problemet var arbejdsløshed og deraf følgende fattigdom. Der var tale om landboere, som ved den tidligere bolig havde enkelte dyr, som kunne bidrage lidt til de daglige fornødenheder.

Derefter kørte vi til den næste kommune **Kalupe**. Vi afhentede en socialarbejder på et "day care center", som var ved at blive istandsat. Det vil blive meget fint, når det står færdig. Det skal åbne den 1. juli i år. Der vil her blive modtaget alle slags børn fra både "gode", fattige og risikofamilier. Kommunen har ca. 1800 indb. ca. 400 børn under 18 år, heraf er ca. 1/4 fra fattige og risikofamilier. Vi besøgte to familier. Den ene hvor moderen, der selv var forældreløs, havde fire små børn. I den anden var faderen og en stor bror hjemme, de havde forskellige ting og sager så som nips lidt bøger og blade samt en meget slidt og gammel båndoptager. Begge steder manglede vedligeholdelses materialer, blandt andet maling, tapet og reparationer af vægge og træbeklædninger.

I **Viski** kommune blev vi modtaget på rådhuset af kommunechefen og to fra forvaltningen og vi havde en god samtale om kommunens forhold. Efter mødet på forvaltningen blev vi kørt ud til to familier med meget ringe forhold og muligheder. Den ene i lejlighed og den anden i en slags landarbejderbolig. Begge steder lige til nedrivning, så elendigt så der ud. De havde problemer med økonomien. Det ene sted var moderen alene med tre små børn fra 1-6 år. I den anden familie var faderen, der var stærkt alkoholiseret, lige kommet hjem fra fængslet, og moderen, der var meget ung, var fantastisk snavset i tøjet. Der var ingen møbler i lejligheden uden en utrolig slidt divan og så et bord fra vores sidste sending. Det var om muligt de dårligste forhold, som vi blev præsenteret for. I lejligheden var der på anden sal et muret komfur af meget gammel dato. Køkken udstyret, hvis man da kan bruge det udtryk, var i bedste fald dårligt, slidt og i stykker eller sagt på en anden måde ikke tilstede værende.

Vi blev så kørt til en hyggelig landevejs kro, hvor vi blev udmærket beværtet (dog en meget tynd og kold borsch, som ikke fald i alles smag). Der var nu indlagt et nyt punkt i programmet, vel nok på grund af, at Knud Olav havde overset det ekstra program fra Skaidrite og derfor forlangte, at vi skulle se flere steder end i programmet, som Uldis havde skrevet. Vi blev kørt til en skole i **Bieknieku**. Børnene var på ferie, men vi blev vist rundt af en af lærerne og forstanderinden. Udenfor så vi, hvordan maling fra os var blevet anvendt til udvendig maling af skolen. Men da taget flere steder var utæt ved tagskægget, trængte det til en ny omgang. Vi bemærkede, at det nok skulle vente til taget var blevet repareret.

Til lokalerne ville man gerne have skoleborde og –stole, vægtavler og ophæng til landkort samt film/ lysbilledskærme, og vi talte om bordene fra Haderslev Kaserne. Der manglede persienner til WC-vinduerne. Små tæpper var et stort ønske både til børnehaven ved skolen og i hjemmene som vi besøgte, ikke blot her men også i de andre kommuner.

Herefter gik turen til **Daugavpils**, hvor vi først opsøgte en dyreklinik, for at Knud Olav kunne få en samtale med en kollega og eventuelt give ham nogle instrumenter, som han ikke længere brugte. Vi traf ikke dyrlægen, da han var sammen med andre dyrlæger og optaget af en sygdom blandt kvæget. Der var tale om en flueart, som stak dyrene og de døde af det i stort tal.

Men så kørte vi til den evangeliske lutherske kirke. Præsten, som var kommet fra en møde i Tyskland umiddelbart inden vores ankomst, mødte noget søvndrukken op i kirken. Det var meget spændende at se, hvor langt de nu var komme med at gøre kirken i stand. Jeg skulle heldigvis på toilettet og gik over i medighedshuset. Her traf jeg på Zenta Kalvane. Hun gav sig straks til at lave kaffe til os, hvilket især for mit vedkommende var kærkommen. Vi fik rigtig snakket om tidligere oplevelser blandt andet Sct. Hans aftenen i 2003. Vi blev nu enige om - også Knud Olav -, at vi havde arbejdet tilstrækkeligt den dag og kørte indtil centrum, hvor Skaidrite og Iveta gik på indkøb i et stort varehus lige bag ved det gamle hotel Latvia. Knud Olav og jeg gik om for at se, hvordan hotellet nu så ud. Det er nu helt ukendeligt og meget moderne, alt i glas og stål. Vi troede, at vi kunne gå indenfor og se det nærmere efter i sømmene. Men den gik ikke, vi blev vist bort af en opsynsmand. Vi fik senere at vide, at det skulle indvies om ganske kort tid. Det kan være at holdet fra Haderslev menighedsråd skal bo her, når de om kort tid tager til Daugavpils. Vi blev nu transporteret til llūkste i stor fart - en dygtig chauffør. Efter indkvarteringen i børnehaven mødtes vi ,Skaidrite, Iveta og Sandra i Sandras lejlighed, hvor de i mellemtiden havde frembragt alle tiders måltid. Under måltidet blev der sendt bud efter den musiker, som havde modtaget den guitar, som vi i forrige omgang sendte derover. Det var dejligt at se og høre, hvordan han kunne spille på den. Efter en meget hyggelig aften gik vi så i seng i børnehaven.

Den **3. juli**.

Efter et lidt spartansk morgenmåltid kørte vi igen til Daugavpils. Endnu engang opsøgte vi dyrlægen og denne gang lykkedes det. Han og Knud Olav havde en god snak om forholdene i Letland, og vi fik alle et godt indtryk af en dyrlægeklinik til smådyr. Vi kørte så til **Demene** kommune. Kommunen ligger i den fattigste region i hele Baltikum nemlig Daugavpils, og denne kommune er den fattigste i dette distrikt. Første sted var

en to-værelses-lejlighed, som skulle deles af to familier, hvilket ville sige, at køkken og toilet var fælles. Det var kun den ene familie, som på nuværende tidspunkt var flyttet ind. Lejligheden var ny istandsat blandt andet med maling fra ØB samt en udmærket toiletkumme også fra os. Vi skulle nu se nogle af de ting, som vi havde sendt derover. Det var det, vi var mest ivrige efter hele tiden. Derfor kørte vi til Day And Night Care Center. Enkelte af møblerne var fra os - andre ikke. Men det var sengene og madrasserne samt malingen i de hvide spande, mens de grønne ikke kom fra os. Der blev arrangeret sommerlejr i 2 mdr. for børn fra risk-families. Kommer disse børn ikke i skole og om sommeren på lejr, får de intet at spise. De får ikke mad hjemme!!! Store alkohol – og voldsproblemer i alle hjem. Derfor stod senge og madrasser på lager og blev kun brugt i disse sommermåneder. Dette kunne Knud Olav ikke rigtig forstå, men indrømmede til sidst, at dette var nødvendigt. Vi kan ikke altid sætte os ind i deres problemer og ej heller forstå, hvad de gør med tingene. –Men de ved bedst, da det er dem, der ved "hvor skoen trykker!".

Næste stop var hos en multihandicappet mand - blandt andet hjerneskadet i svær grad, der boede sammen med sin far under meget dårlige forhold. Han savnede i allerhøjeste grad en ny kørestol med store forhjul, således at de kunne komme rundt i terrænet. Ellers var han tvunget til at sidde indendørs uafbrudt – dagen lang. Knud Olav fik oplyst to navne, manden som vi besøgte og en anden i stort set samme situation. Så kørte vi til et stort og nyt Risikocenter med børnehave og grundskole, de yngste årgange sover til middag hver dag – sengene står til stadighed opredte. Der var tale om senge og madrasser fra ØB. Her indtog vi en meget fin frokostkaffe med brød, kager og chokolade. (godt det samme for det næste måltid indtog vi først sent om aftenen i Riga). Til sidst på denne omgang kørte vi til Daugavpils.

Her stod Skaidrite og Iveta af og vi fortsatte til Jekabpils med chaufføren. Vi fandt snart hospitalet og var der kl: 14.00, hvorefter vi tog afsked med chaufføren. Vi fandt kontoret og mødte her Ivars Zvidris, som er chef-læge på Centralhospitalet i Jekabpils. Hans far startede i sin tid TB – hospital, som senere skal lægges sammen med Centralhospitalet. Vi havde et kort møde med Ivars over en kop kaffe. Herefter viste han os rundt på hospitalet til en række nye afdelinger med nye maskiner og apparater. Et større byggeri var i gang. På flere af stuerne så vi en del af de senge, som vi tidligere på året havde leveret til Ivars. Vi besøgte også det helt nyindrettede køkken. Vaskeriet var i mellemtiden lukket (vi var kommet så langt hen på dagen), men Ivars kunne fortælle, at bygningerne var blevet repareret. Men vaskeriet var indrettet med de gamle maskiner. Så kørte Ivars os til rutebilstationen, som vi forlod kl: 15.30 med kurs mod Riga. Vi blev indlogeret på hotel Avitar i to dejlige suiter. Efter en soignering og udpakning på værelset indtog vi et velfortjent måltid i hotellets restaurant. Vi gik en tur i byen for at handle lidt og veksle en smule penge til morgen dagens besøg i Bauska - den sidste dag i Letland.

Afsluttende bemærkninger:

Knud Olav og jeg er enige om, at der er sket store fremskridt i Letland de sidste par år. Det er ikke længere blot i Riga området, at der sker en hastig udvikling, også i Daugavpils er der sket rigtig meget. Jeg har flere steder i rapporten nævnt, hvor og hvad der er sket. – Men –der er stadigvæk uhyre store forskelle. Man kan kort beskrive det som forskel mellem land og by, men det er ikke helt dækkende. Det er for eksempel kun i centrum af Daugavpils, man kan se udviklingen. Så snart man kommer bare lidt væk fra selve centrum, er det stadigvæk det gamle og nedslidte indtryk man får (for eksempel er hullerne i gaderne der stadig, og chaufførerne kender dem og ved hvor de er og kommer behændigt uden om dem). Tager man så ud på landet blandt andet til nogle af de små kommuner, som vi besøgte, så er nøden virkelig til at se og mærke. Kort: Det går fremad med store skridt, men det varer endog meget længe, inden de fattige familier på landet kommer til at mærke noget til udviklingen. Så altså "På med vanterne", der er mange steder, at hjælpen fra ØB bliver ventet på og set frem til med stor glæde og taknemmelighed.